

Sf. Grigorie de Nyssa

Omilie la Ziua Luminilor

(6 ianuarie 383)

Acum îmi recunosc turma, astăzi văd chipul cel obișnuit al Bisericii când, urând îndeletnicirea cu griji trupești, veniți împreună, întreaga turmă, către slujirea lui Dumnezeu. Poporul, pe de o parte, strâmtorează lăcașul, pătrunzând până înăuntrul sfintelor altare, iar cât nu încap înăuntru umple și locul de afară, de dinaintea bisericii, potrivit cu chipul albinelor: căci unele lucrează înăuntru, iar altele zboară împrejurul stupului. Deci așa să faceți, o, copii, și să nu părăsiți nicicând strădania aceasta! Pentru că mă mărturisesc a pătimi-de patima cea păstorească și că voiesc ca, șezând pe un loc înalt, să văd la poalele și dimprejurul aceluși vârful turmei adunată la un loc. Iar de mi se întâmplă astfel, mă umplu de o râvnă minunată și cuvântul mi-l rostesc cu bucurie, ca și păstorii ce-și cântă Cântările cele păstorești. Când se întâmplă însă altfel și sunteți înșelați de înșelăciunea cea din afară, cum ați făcut de curând, în duminica trecută, mă amărăsc mult și îmbrățișez tăcerea, voind să fug de aici și să caut Carmilul prorocului Ilie sau o oarecare

stâncă nelocuită, căci prietenul celor descurajați e singurătatea și iubirea de pustie. Acum însă, văzându-vă dimpreună cu întreagă familia prăznuind adunați la un loc, îmi amintesc de cuvântul cel prorocesc pe care l-a rostit dinainte Isaia, prevestind Biserica lui Hristos cea cu buni și numeroși fii: „Cine sunt aceștia? Carii ca norii zboară și ca porumbii cu puii” (Is. 60, 8). Și împreună cu acestea și altele: „Strâmt îmi este locul, fă mie loc ca să locuiesc” (Is. 49, 20). Căci acestea le-a rânduit puterea Duhului ca să fie spuse în Biserica lui Dumnezeu plină de oameni, care avea să umple după ani și ani lumea toată „de la margini până la margini” (cf. Deut. 28, 64).

Sosit-a, așadar, vremea, aducând și răspândind amintirea tainelor care-l curăță pe om, care îndepărtează păcatul cel greu sufletesc și trupesc, și-l aduc iarăși pe om la frumusețea cea dintâi, pe care preaiscusitul Meșter, Dumnezeu, a plăsmuit-o în noi. De aceea, voi, poporul cel inițiat în taine, care ați trăit bunătățile zilei, v-ați adunat la un loc, dar ați adus cu voi și pe cel ce încă nu a gustat din ele⁴, ca niște părinți buni ce-i povățuiesc pe cei neinițiați către dobândirea desăvârșitei evlavii cu grijă și atenție. Eu unul însă mă bucur împreună și cu unii, și cu alții, cu cei ce v-ați săvârșit Botezul, pentru că v-ați îmbogățit cu mare dar, cu cei încă neinițiați, pentru că bună așteptare

nădăduiți: lăsarea vinovaților, dezlegarea legăturilor, înrudirea cu Dumnezeu, îndrăzneala liberă și demnă și, în locul smereniei robiei, cinste deopotrivă cu îngerii. Căci toate acestea și cele ce urmează ni le făgăduiește și ni le dăruiește harul spălării. Pentru astă pricină, lăsând deoparte pentru alte prilejuri celelalte învățături ale Scripturii, să rămânem urmărindu-ne scopul și să înfățișăm cele cuvenite praznicului, pe cât ne va sta în putere. Pentru că fiecare praznic le are pe ale sale. Astfel, nunta o prăznuim cu cântări nupțiale, iar cu plânsuri de îngropăciune însoțim pe cei răposați, tratăm cu seriozitate îndeletnicirile, la petreceri dezlegăm strânsoarea și amărăciunea sufletului și ferim fiecare împrejurare de ceea ce îi este nepotrivit.

Născutu-S-a, așadar, Hristos cu câteva zile mai înainte, El, Cel născut mai înainte de toată firea simțită și gândită. Se botează astăzi de către Ioan, ca să-l curețe pe cel întinat, ca pre Duhul să-L aducă de Sus, iar pe om la ceruri să-l înalțe, ca cel căzut să se ridice și cel ce l-a îmbrâncit să fie rușinat, și să nu te minunezi dacă Dumnezeu a arătat față de noi o astfel de sânguință, încât să înfăptuiască El Însuși mântuirea omului. Căci prin multa strădanie a făcătorului de rău am fost înșelați, dar prin grija Ziditorului suntem mântuiți. Iar răuvoitorul și pizmărețul neamului nostru a

găsit pe șarpe ca acoperământ vrednic al cugetului său, deschizând astfel cale păcatului, necuratul intrând în cel asemenea lui, cel pământesc și subpământean cu alegerea sălășluindu-se în târâtoare. Hristos însă, Care a îndreptat răutatea săvârșită de acela, ia asupra-Și omul întreg și-l mântuiește, făcându-ni-Se nouă tuturor chip și pecete, ca să sfințească începutul fiecărei fapte și să dea moștenire robilor Săi râvna lipsită de îndoială.

Botezul, așadar, este curățirea păcatelor, lăsarea scăpărilor, pricina înnoirii și a nașterii din nou. Dar nașterea din nou înțelege-o pe cea contemplată cu mintea, dar nevăzută ochilor. Pentru că pe cel bătrân nu-l vom preface în copil, nici pe cel zbârcit într-un tânăr frumos, nici pe om nu-l vom readuce în pântecul maicii sale, cum cugeta iudeul Nicodim cu cugetarea lui groasă, ci pe cel încâlcit în păcate și învechit în rele Dumnezeu îl readuce, prin harul împărătesc, la nevinovăția pruncilor. Căci după cum copilul nou-născut este slobod de vinovății și pedepse, tot astfel pruncul nașterii din nou nu mai are pentru ce să dea seamă, fiindu-i lăsate răspunderile prin darul împărătesc. Dar această binefacere nu o dăruiește apa (chiar dacă ea este cea mai înaltă din toată zidirea), ci porunca lui Dumnezeu și sălășluirea Duhului Sfânt, săvârșită tainic pentru

a noastră slobozenie, apa doar slujind spre arătarea curățirii. Dar pentru că noi obișnuim să curățim trupul de murdărie și de tină spălându-l cu apă și așa să-l arătăm curat, luăm și în această tainică lucrare [Botezul] apa ca element simțit, prin care arătăm strălucirea cea netrupească. În plus, dacă vreți, vom stărui și mai amănunțit în cuvântul despre baia [Botezului], pornind de la o poruncă a Scripturii, ca dintr-un izvor.

„Dacă nu se va naște cineva zice din apă și din Duh, nu poate intra în împărăția lui Dumnezeu” (In. 3, 5), De ce oare le-a socotit trebuincioase pe amândouă spre împlinirea Botezului și nu doar pe singur Duhul? Omul, după cum bine știm, este compus, iar nu simplu, și de aceea i s-a rânduit ca leacurile de tămăduire să fie și ele asemănătoare și înrudite cu acest compus îndoit, înjugat (din suflet și trup), trupului văzut rândundu-i-se apa cea simțită, iar sufletului invizibil, Duhul cel nevăzut, chemat cu credință și împărtășit în chip negrăit. „Căci Duhul unde voiește suflă și tu glasul Lui auzi, dar nu știi de unde vine și încotro merge” (In. 3, 8). [Duhul] binecuvântează și trupul care se botează, și apa care botează. De aceea, să nu disprețuiești dumnezeiasca baie, nici să o defaimi ca pe un lucru obișnuit din pricina folosirii apei. Căci Cel ce lucrează mare este și de la El se fac minunate și cele săvârșite. Încă și altarul acesta,

înaintea căruia stăm, este sfânt, deși piatra lui nu diferă după natură de alte pietre, cum sunt cele din ziduri sau care înfrumusețează pavajul, dar pentru că a fost afierosită slujbei lui Dumnezeu și a primit binecuvântarea, de aceea este sfânta Masă, jertfelnic neîntinat, pe care nu oricine are voie să-l atingă, fără numai preoții, și aceștia cu evlavie”. Pâinea, iarăși, este o pâine obișnuită, dar când Taina este ierurghisită, se numește și devine Trup al lui Hristos. Tot astfel și untdelemnul cel tainic, așa și vinul, având vrednicie puțină înainte de binecuvântare, dar, după Sfințirea lor de către Duhul, lucrează diferit.

Aceeași putere a Cuvântului l-a făcut pe preot Cuvios și cinstit prin noutatea binecuvântării primite și l-a despărțit de tovărășia celor mulți. Pentru că până mai ieri-alaltăieri era unul dintre cei mulți, iar acum se arată conducător, înainte-stătător, dascăl al cucerniciei, îndrumător în tainele neștiute de alții. Și aceasta se petrece fără o schimbare trupească sau a chipului, ci, rămânând la înfățișare acela care era și înainte, o putere nevăzută și un har i-a preschimbat sufletul cel nevăzut înspre mai bine. Când vom cugeta așa la multe din întâmplările alese din istoria Vechiului Legământ și înrudite cu problema discutată, vom vedea partea din afară, dar cele săvârșite acolo sunt fapte mari. Toiagul lui Moisi era un toiag de

nuc, și ce altceva este mai comun decât lemnul pe care orice mână îl poate tăia și duce, îl cioplește potrivit cu trebuința sa și, dacă voiește, poate să-l dea și focului? Dar când Dumnezeu a vrut să săvârșească prin el minunile cele înalte și mai presus de cuvânt, a prefăcut lemnul în șarpe. Și iarăși altundeva, lovind apele, a prefăcut apa în sânge (Ieș. 4, 3-7, 17), iar altădată au ieșit broaște (Ieș. 8, 7); și iarăși a tăiat marea până în adâncuri, despărțindu-o, astfel încât apele nu mai erau defel unite (Ieș. 14, 21). La fel cojocul unui proroc, deși era o simplă piele de capră, l-a făcut pe Elisei propovăduitor al lumii întregi (4 Împ. 2, 14-15). Iar lemnul Crucii este mântuitor tuturor oamenilor, deși, după câte aud, este o bucată de sicomor, plantă disprețuită și mai lipsită de valoare decât multe alte feluri de copaci. Rugul i-a arătat lui Moisi vedenia lui Dumnezeu (Ieș. 3, 2), iar oasele lui Elisei au înviat pe cel mort (4 Împ. 13, 21) și tina a luminat pe cel orb din pântecul maicii sale (In. 9, 1-7). Toate acestea fiind materii neînsuflețite și fără simțite, au mijlocit mari minuni primind puterea lui Dumnezeu. Prin aceeași înlănțuire a ideilor“, apa nimic nu e decât apă, dar îl înnoiește pe om prin renașterea cea înțelegătoare, după ce aceasta a fost binecuvântată de harul cel de Sus.

Dacă mi se îndoiește cineva și neîncetat aduce argumente întrebând și iscodind: „Cum renaște

apa și cum se săvârșește prin ea Taina?“, îi voi spune în chip foarte drept: „Arată-mi felul nașterii celei trupești, și eu îți voi istorisi puterea renașterii celei sufletești”! Vei aduce, poate, vreun argument din cele obișnuite: „Sămânța bărbătească este pricina omului”. Dar ascultă și de la noi chipul în care apa binecuvântată curățește și luminează pe om! Dacă iarăși îmi vei răspunde întrebând în ce fel este aceasta, îți voi striga și eu înapoi, mai cu tărie: „În ce fel acea substanță lichidă și fără formă devine om?” Și acest cuvânt poate fi aplicat, prin extindere, asupra fiecărui lucru din întreaga zidire. În ce fel cerul? În ce fel pământul? În ce fel marea? În ce fel fiecare lucru deosebi? Căci neputința oamenilor, nefiind în stare să afle răspuns, se refugiază în această întrebare precum cei care, neputând umbla, se așază într-un jilt. Și, ca să spun în mod cuprinzător, puterea lui Dumnezeu este pretutindeni și lucrarea Lui necuprinsă și cu neputință de spus în cuvinte, fie ele și iscusite, susținând cu ușurință oricâte le vrea, dar ascunzând de noi cunoașterea amănunțită a lucrării ei. De aceea și fericitul David, oprindu-și oarecând mintea asupra măreției zidirii și cu sufletul plin de o minunate” de neînfrânt, a grăit: „Cât de minunate-s lucrurile Tale, Doamne, toate într-o înțelepciune le-ai zidit!” (Ps. 103, 24). Căci de

prezența înțelepciunii și-a dat seama, dar arta” [lucrării] înțelepciunii nu a aflat-o.

Părăsind, așadar, această îndeletnicire cu multe, care întrece puterea omenească, să cercetăm mai degrabă ceea ce, măcar și în parte, oferă o oarecare înțelegere. Pentru care motiv s-a rânduit curățirea prin apă și spre ce trebuință am primit cele trei afundări? Deci, ceea ce Părinții au învățat și mintea noastră fiind în acord cu ei a primit, aceasta este: Știm că din patru elemente cosmosul își are alcătuirea, elemente cunoscute de toți, chiar dacă vom tăcea și nu le vom aminti numele; iar dacă totuși pentru cei mai simpli le voi spune, acestea sunt: focul și aerul, pământul și apa. Așadar, Dumnezeu și Mântuitorul nostru, plinind iconomia cea pentru noi“, ia luat al patrulea element din acestea, adică pământul, ca de aici să facă să răsară viața. Noi însă primind Botezul întru imitarea Domnului și Învățătorului și Conducătorului nostru, nu ne îngropăm în pământ (căci pământul se face acoperământ deplin al trupului mort, învelind slăbiciunea și stricăciunea firii noastre), ci venind la stihia înrudită pământului, adică la apă, ne ascundem într-însa, ca Mântuitorul în pământ, și, făcând aceasta de trei ori, închipuim în noi înșine harul Învierii celei de a treia zi. Și acestea le săvârșim nu primind Taina în tăcere, ci chemând Cele trei sfinte

Ipostasuri în Care am crezut, în Care și nădăjduim, din Care nouă ni se dăruiește și ce este prezent și ceea ce va fi.

Probabil că te răzvrătești tu, cel ce lupți cu îndrăzneală împotriva slavei Duhului și pizmuiești pe Mângâietorul din pricina cinstirii cu care Se cinstește de către cei bine-cinstitori. Dar încetând de a mi te mai întrețese cu împotrivă-grăiri, împotrivește-te, de poți, cuvintelor Domnului, pe care le-a așezat oamenilor ca lege a săvârșirii Botezului! Ce zice deci porunca Stăpânului? „Botezându-i întru numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh“ (Mt. 28, 19). De ce „în numele Tatălui“? Pentru că este Plinitorul tuturor. Ne plecăm, așadar, capul Tatălui, ca să fim sfințiți. Plecăm capul și Fiului, pentru ca același lucru să se săvârșească. Ne plecăm capul și Sfântului Duh, ca să ne facem așa precum Acela este și se numește. Nu este nici o deosebire a sfințeniei, cum că Tatăl ar sfinți mai mult, Fiul mai puțin, iar Duhul și mai puțin decât amândoi. De ce atunci împarți cele trei Ipostasuri în trei esențe diferite și faci trei dumnezei care lucrează în mod neasemănător între ei, deși unul și același har este primit de către toți?

Dar pentru că pildele fac întotdeauna cuvântul mai însuflețit în auzul ascultătorilor, voiesc ca printr-o

„ imagine să mustru” părerea hulitorilor, lămurind pe cele pământești și smerite prin cele mari și nevăzute în mod simțit. Dacă ți se întâmplă să cazi în năpasta robiei și să trăiești lângă vrăjmașii tăi, robind și necăjindu-te și fiindu-ți restrânsă vechea libertate pe care o aveai, și dacă pe neașteptate niște cunoscuți, cetățeni din țara stăpânilor și tiranilor tăi, te eliberează din nevoia în care ești plătind părți egale din întregul sumei de bani [pentru răscumpărare], atunci oare nu-i vei primi la fel pe toți cei trei ca binefăcători, iar înapoierea sumei oare n-o vei împărți în părți egale de vreme ce strădania și cheltuiala lor pentru tine a fost comună, dacă, bineînțeles, ești un judecător drept?

Și acestea sunt atât cât se poate spune într-o pildă. Căci nu e scopul nostru acum să vă adresez un cuvânt despre credință, ci să ne întoarcem la cele de față și la subiectul ce ne stă înaintea. Deoarece aflu că harul Botezului nu a fost predicat doar de Evangheliile [scrise] după Răstignire, ci încă și înainte de întruparea Domnului, întreg Vechiul Legământ a preînchipuit icoana nașterii noastre din nou, fără să arate în mod limpede felul, ci arătând în ghicitură” iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Și după cum Mielul a fost propovăduit mai dinainte și Crucea prorocită, tot așa și Botezul a fost vestit și cu lucrul și cu cuvântul. Să amintim deci iubitorilor de frumos” acele închipuiri, căci

prilejul praznicului cere această pomenire ca trebuincioasă”.

Agar, slujnica lui Avraam, pe care și Pavel o amintește atunci când scrie în chip alegoric galatenilor (Gal. 4, 22), fiind alungată din casa Domnului ei din pricina mâniei Sarrei (Fac. 21, 9), (căci este neplăcut soțiilor legitime să suporte legăturile slujnicei cu stăpânul casei), mergea deșartă către pământul deșert, având în brațe ca prunc pe Ismail. Dar, fiindcă era lipsită de cele de trebuință, se apropia grabnic de moarte, iar înaintea ei urma să moară pruncul (pentru că apa din burduf se cheltuisese, apă care închipuia Sinagoga, ce nu putea să aibă viață de sine, de vreme ce era doar o preînchipuire a izvorului pururea curgător). Un înger se ivi atunci în chip minunat și îi arătă un izvor cu apă vie“, de unde luând apă, îl scăpă pe Ismail. Vezi deci tainica închipuire”, că încă dintru început mântuirea celui pierdut s-a făcut prin apa cea vie, care nu era acolo mai dinainte, ci i-a fost dată de înger în dar (Fac. 26, 19)!

Ani mai târziu, trebuia să-i facă nuntă lui Isaac, din pricina căruia Ismail și mama sa au fost alungați din casa părintească. Și fiind trimis slujitorul de casă al lui Avraam ca să afle mireasă stăpânului său, a găsit-o pe Reveca la izvor, iar

nunta care urma să dea neamul lui Hristos și-a luat începutul și prima înțelegere la izvor. Nu doar atât, ci și însuși Isaac, pe când păștea turmele, a săpat peste tot în pustie fântâni, pe care însă le-au astupat și le-au umplut cu pământ cei de alt neam (Fac. 26, 15), ca o închipuire a neevlavioșilor de mai târziu, care au împiedicat harul Botezului și s-au ridicat la luptă contra adevărului”. Dar martirii și preoții au biruit deschizând fântâni, și darul Botezului a inundat întreaga lume (Fac. 29, 9).

Potrivit acestei puteri [intelegeri] a cuvântului”, și Iacov, pe când mergea la logodnă, a întâlnit-o pe Rahila tot la un izvor. O piatră mare zăcea pe gura izvorului și doar mai mulți păstori la un loc puteau să o dea la o parte, și așa scoteau apă pentru ei și pentru oi. Dar Iacov dădu singur piatra la o parte și adăpă oile logodnicei”. Lucrul acesta este, pare-mi-se, o ghicitură și o umbră” a viitorului. Căci cine altcineva este piatra aceea decât Hristos, despre Care zice Isaia: „Și voi pune la temelii Sionului piatră scumpă, de preț, aleasă” (Is. 28, 16); și Daniil, de asemenea, zice: „O piatră a fost desprinsă din munte, nu de mână, și a zdrobit fierul, arama, lutul și aurul” (Dan. 2, 45). Adică Hristos S-a născut din mamă fără de bărbat? Căci după cum e un lucru nou și neobișnuit ca o piatră să fie tăiată fără tăietorul de piatră și fără vreun instrument, tot așa de neobișnuită e nașterea Lui

săvârșită dintr-o Fecioară nenuntită. Așadar, zăcea peste fântână piatra cea duhovnicească, Hristos, ascunzând în adancul cel tainic baia nașterii din nou, care, pentru a fi descoperită, mai era trebuință de timp îndelungat, ca de o funie lungă. Și nimeni n-a ridicat piatra decât Israil, care este mintea văzătoare de Dumnezeu. Dar și scoate apă și adapă oile Rahilei, adică a descoperit o taină ascunsă dând apa cea vie turmei Bisericii. Mai trebuie să adaugi și întâmplarea cu cele trei nuiele ale lui Iacov (Fac. 30, 37 ș.u.), pentru că, de când cele trei nuiele au fost așezate la fântână, Lavan cel închinător la mulți zei a sărăcit, dar s-a făcut bogat și cu mulți miei Iacov. Să fie înțeleși în mod alegoric cei doi: Lavan, ca diavolul, iar Iacov, ca Hristos, pentru că după Botez Hristos a luat toată turma lui Satan și S-a îmbogățit.

Dar și marele Moisi, încă pe când era un prunc drăgălaș și de sân, căzând sub sortul de obște și trist (Ieș. 1, 22) pe care asprul Faraon l-a hotărât asupra pruncilor de parte bărbătească, a fost așezat la malul râului, dar nu gol, ci învelit și pus într-un coș, (pentru că se cădea după rânduială ca Legea să fie în chivot), așezat aproape de apă. Căci Legea se învecinează cu harul și stropirile trecătoare ale iudeilor urmau să fie înlocuite după puțin cu Botezul cel desăvârșit și minunat (1 Cor. 10, 1-2). Și după cum i se pare lui Pavel cel de

Dumnezeu insuflat, poporul însuși, pe când trecea Marea Roșie, binevestea mântuirea prin apă. A trecut norodul, iar împăratul egiptean s-a scufundat dimpreună cu oștirea, iar taina s-a prorocit prin fapte (Ieș, 14, 21). Pentru că și acum, când poporul se naște prin Baia nașterii din nou, fugind de păcatul egiptenesc cel rău, el [poporul] se eliberează și se mântuiește, iar diavolul dimpreună cu slujitorii săi (zic, adică, de duhurile răutății) se încarcă de întristare și se strică, socotind ca propria sa năpastă mântuirea oamenilor.

Destule sunt, dar, și acestea spre adevेरirea celor cu care ne îndeletnicim, însă iubitorul de frumos nu trebuie să treacă cu vederea nici cele ce urmează. Căci poporul iudeilor pătimind multe, precum am fost învățați, nu a dobândit pământul făgăduinței până ce nu și-a terminat răstimpul dureros petrecut în pustie și până ce nu l-a povățuit Iisus și i-a chivernisit viața și l-a îndreptat spre Iordan (Is. Nv. 3, 1). Așezând cele douăsprezece pietre în râu, este limpede că Iisus a preînchipuit pe cei doisprezece ucenici și slujitori ai Botezului (Is. Nv. 4, 3). Iar minunata slujire sfântă și toate cele ce depășesc mintea oamenilor săvârșite de Tezviteanul cel bătrân, ce altceva vestesc cu fapta mai dinainte decât credința în Tatăl și în Fiul și în Sfântul Duh, și slobozirea (3 Împ. 18, 22)? Deoarece întreg norodul iudeilor a

călcăt peste cucernicia părintească și a căzut în rătăcirea mulțimii zeilor, iar împăratul Ahav își petrecea vremea cu idolatria, având-o ca tovarășă de viață și dascăl al necuratei lipse de evlavie pe Izabela, cea cu nume rău, Prorocul, umplându-se de duhovnicescul har, a venit la întâlnirea cu Ahav. Atunci, având ca martori pe împărat și pe întregul norod, s-a împotrivit preoților lui Vaal, pe care i-a chemat la o luptă minunată și inegală, și îndemnându-i să aducă jertfă boul fără de foc, i-a arătat vrednici de răs și de dispreț pentru rugăciunile și strigătele lor către dumnezeii cei inexistenți. La sfârșit, a chemat el pe Însuși adevăratul Dumnezeu și, adăugând încă și mai multe fapte, a plinit lupta. Căci nu doar s-a rugat în chip simplu, aducând focul din cer asupra lemnelor uscate, ci poruncind slujitorilor să aducă apă multă, a golit de trei ori amforele și, prin rugăciune, focul s-a înălțat din apă, pentru ca astfel, din opoziția naturală a elementelor care s-au unit în chip neobișnuit spre prietenie și împreună-lucrare, să fie arătată cu multă prisosință puterea lui Dumnezeu Însuși. Prin acea minunată jertfă, Ilie ne-a vestit mai dinainte în chip limpede ceea ce mai apoi avea să fie Taina Botezului. Apa a aprins focul după ce a fost vărsată a treia oară, ca să arate că unde este apa cea tainică, acolo este și Duhul cel în chip de foc,

Cel ce aprinde căldura, Care pe cei necucernici îi arde, iar pe credincioși îi luminează. Dar și ucenicul său Elisei, când a venit la el ca să-l roage Neeman Sirianul, care boala de lepră, spălându-l pe bolnav în Iordan, l-a curățit prin folosința de obște a apei și, mai ales, prin afundarea (botezul) în care a arătat mai dinainte cu limpezime viitorul. Căci, dintre râuri, singur Iordanul a primit în sine Sfințirea și binecuvântarea de la început, ca dintr-un oarecare izvor, și a revărsat harul Botezului întregii lumi. Acestea sunt vestirile lucrătoare și practice despre renașterea prin baia spălării”.

Să vedem însă prorociile făcute prin cuvinte și graiuri! Isaia a strigat zicând: „Spălați-vă, curățiți-vă, ștergeți răutățile din sufletele voastre!” (Is. 1, 16), iar David: „Apropiați-vă de El și vă veți lumina și fețele voastre nu se vor rușina!” (Ps. 33, 6). Dar Iezechiel, scriind mai limpede și mai clar decât cei doi, făgăduiește vestea cea bună: „Și voi stropi peste voi apă curată și vă veți curăța de toate necurățiile voastre, și de toți idoli voștri vă voi curăța pre voi, și voi da vouă inimă nouă, și duh nou voi da întru i voi, și voi lua inima cea de piatră din trupul vostru și voi da vouă inimă de carne. Și Duhul Meu voi da întru voi, și voi face să umblați întru îndreptările Mele, și judecățile Mele să le păziți și să le faceți“ (Iez. 36, 25-27). Și Zaharia Îl profetește într-o imagine foarte vie pe Iisus,

îmbrăcat în haină întinată, care este trupul nostru de robi. Dar, dezbrăcându-l de haina cea stricată, îl înfrumusețează cu un veșmânt curat și strălucit (Zah. 3, 3), învățându-ne prin pilda aceasta vădită că în Botezul lui Iisus noi toți dezbrăcăm păcatele ca pe o haină săracă și zdrențuroasă și ne îmbrăcăm în cea sfântă și preabună a nașterii din nou.

Dar unde vom așeza și acel cuvânt al lui Isaia grăit în pustie: „Veselește-te, pustie însetată, și să se bucure pustia și să înflorească ca crinul, și vor înflori și se vor bucura pustiile Iordanului” (Is. 35, 1-2)? Căci este limpede că nu locurilor neînsuflețite și lipsite de simțire li se binevestește veselia, ci prin „pustie” grăiește metaforic, arătând sufletul uscat și lipsit de frumusețe, precum arată și David când spune: „Sufletul meu ca un pământ fără de apă Țic” (Ps. 142, 6), și iarăși: „Însetat-a sufletul meu după Dumnezeu cel tare, cel viu” (Ps. 41, 2). Din nou, în Evanghelia, Domnul zice: „De însetează cineva, să vină la Mine și să bea” (In. 4, 13). Iar către samariteană zice: „Oricine va bea din apa aceasta va înseta iarăși, dar cine va bea din apa pe care Eu o voi da lui nu va înseta în veac” (In. 4, 13). Și cinstea Carmilului se va da sufletului ce se aseamănă pustiei, adică harul Duhului Sfânt (Is. 35, 2). Pentru că Ilie a locuit pe Carmil (vestit și vrednic de laudă făcându-se muntele din pricina

virtuții celui ce l-a locuit), iar Ioan Botezătorul, strălucind în duhul lui Ilie (Lc. 1, 17), a sfințit Iordanul, și din aceste pricini prorocul a spus că cinstea Carmilului va fi dată râului.

Și slava Livanului a arătat-o din pilda copacilor înalți de pe malul râului. Căci precum acel Livan are ca mare pricină de slavă acești copaci pe care îi crește și-i hrănește, tot așa Iordanul se slăvește născându-i din nou pe oameni și ridicându-i în raiul lui Dumnezeu. Ei, apoi, potrivit cu glasul Psalmistului, pururea înfloresc și rodesc virtuți, și frunza lor nu va cădea (Ps. 1, 3), iar rodul lor primindu-l Dumnezeu la vremea potrivită, Se va veseli ca un bun grădinar care își află desfătarea în lucrurile sale. Iar de Dumnezeu insuflatul David scriind în acea carte: „Glasul Domnului peste ape, glasul Domnului într-o mare cuvântă” (Ps. 28, 3-4), D a prorocit glasul pe care Tatăl l-a grăit din cer atunci când Se boteza Fiul, ca să-i povățuiască spre vrednicia firească a Dumnezeirii pe cei ce auzeau și priveau doar spre simplitatea omenească lipsită de strălucire și percepută cu simțurile. Dar mărturiile aduse din dumnezeieștile Scripturi trebuie să se oprească aici, deoarece cuvântul ar putea să înainteze la nesfârșit, iar dacă cineva vrea să aleagă fiecare din aceste prorocii, poate să le cuprindă într-o carte.

Dar voi toți câți v-ați înfrumusețat cu darul nașterii din nou și purtați lauda cea mântuitoare a înnoirii, arătați-mi împreună cu harul tainic și primenirea obiceiurilor voastre și că ați cunoscut trecerea de la stricăciune spre mai bine prin înălțimea viețuirii. Pentru că cele ce cad sub priviri nu se schimbă întru nimic, trăsăturile trupului rămânând aceleași, iar alcătuirea firii văzute nu se modifică, este de trebuință o oarecare dovadă clară prin care să recunoaștem pe omul nou-născut, deosebindu-l prin oarece semne limpezi pe cel nou de cel vechi. Acestea mi se par a fi mișcările de bunăvoie provenite din dispoziția sufletului, prin care sufletul, despărțindu-se pe sine de vechea obișnuință, își taie o cale nouă de viațuire și îi învață limpede pe cei cunoscuți că a devenit altul, total diferit de celălalt, fără a mai purta vreo trăsătură a vechii răutăți. Așa este felul preschimbării dacă, crezându-mă, îmi veți păzi cuvântul ca pe o lege: omul de dinainte de Botez era destrăbălat, lacom, răpitor de cele străine, defăimător, clevetitor și toate cele asemănătoare și următoare, iar acum se face frumos, înțelept, feciorelnic, îndestulat cu ale sale și dintr-acestea dând și celor aflați în sărăcie, iubitor de adevăr, cinstitor, binevoitor, lucrând cu simplitate toată fapta vrednică de laudă. Căci după cum întunericul este risipit de lumină și negrul este

făcut nevăzut prin culoarea albă, tot astfel și omul cel vechi, înfrumusețându-se cu faptele virtuții, se face nevăzut. Vezi că și schimbarea vieții lui Zaheu vameșul s-a săvârșit când a dat împătrit înapoi celor pe care i-a nedreptățit (Lc. 19, 18), iar apoi a împărțit săracilor restul pe care mai înainte îl adunase rău de la săracii necăjiți. Matei Evanghelistul, alt vameș, de o îndeletnicire cu Zaheu, îndată după chemare, și-a schimbat viața ca pe o mască (Mt. 9, 9). Pavel prigonitorul (F. A. 9, 1), devenit apostol după primirea harului, aduce lanțurile grele purta te pentru Hristos ca apărare și ca pocăință pentru legăturile cele nedrepte, pe care, odinioară, în mod fără de lege, le-a purtat împotriva Evangheliei.

În acest fel trebuie să fie nașterea cea din nou, așa să se taie obișnuința cu păcatul, așa să viețuiască fiii lui Dumnezeu, căci fii ai Aceluia ne numim, după har! De aceea, trebuie să cercetăm cu scumpătate însușirile Părintelui nostru, pentru ca după asemănarea Tatălui să ne preschimbăm pe noi înșine, arătându-ne prunci adevărați ai Celui ce ne-a chemat la prefacerea cea după har. Căci ceata copiilor din flori e lipsită de vrednicie și măsluitoare a bunului neam părintesc și, cu faptele, mincinoasă. De aceea, mi se pare că Însuși Domnul, poruncindu-ne în Evanghelie rânduielile de viață, folosește aceste cuvinte adresate celor pe

care îi învață: „Faceți bine celor ce vă urăsc, rugați-vă pentru cei ce vă prigonesc, ca să fiți fii ai Tatălui vostru cel din ceruri, că El face soarele Său să răsară peste cei răi și peste cei buni, și plouă și peste cei drepti și peste cei nedrepti“ (Mt. 5, 44-45). Căci, zice, vor deveni fii atunci când își vor întipări gândurile lor de asemănarea bunătății părintești prin iubirea față de toți oamenii.

De aceea și după primirea vredniciei înfierii și diavolul ne pândește mai îndârjit cu ochi pizmaș, pentru Ca vede frumusețea omului nou-născut care se avânta spre viețuirea cea cerească din care el a căzut și ridică asupra-ne ispite arzătoare, urmărind să despoaie și a doua înfrumusețare precum a făcut cu prima. Dar când simțim momelile aceluia, trebuie să ne rostim nouă înșine cuvântul apostolic: „Câți în Hristos ne-am botezat întru moartea Lui ne-am botezat“ (Rom. 6, 3). Și dacă ne-am făcut întru asemănarea morții [lui Hristos], atunci și păcatul din noi este mort cu totul, fiind tăiat cu cuțitul Botezului, ca și curvarul acela de către râvnitorul Finees (Num. 25, 8). Pleacă, așadar, de la noi, tu, cel cu nume rău, căci vrei ca și mort să-1 tulburi pe cel ce odinioară ți se însoțea, pe cel odinioară pierdut cu simțurile în plăceri! Mortul nu iubește trupurile, mortul nu se lipește de bogăție, mortul nu defaimă, mortul nu minte, nu răpește cele ce nu-i aparțin, nu

batjocorește pe cei întâlniți. Viața de aici mi-a fost rânduită pentru cealaltă viețuire. Am fost învățat să disprețuiesc cele din lume, să trec cu vederea cele pământești și să tind spre cele cerești, precum și Pavel mărturisește cu tărie: „Lumea e răstignită pentru mine și eu pentru lume“ (Gal. 6, 14). Acestea sunt cuvintele sufletului născut cu adevărat din nou, acestea sunt graiurile omului renăscut, care-și amintește de mărturisirea sa pe care a făcut-o înaintea lui Dumnezeu la primirea Tainei, Făgăduind să disprețuiască toată osânda și plăcerea pentru iubirea Lui.

Acestea, cu siguranță, sunt destule pentru subiectul sfânt al zilei, pe care ne-a adus-o înșiruirea anuală a răstimpurilor rânduite spre prăznuire, iar Dăruitorului, celui de oameni iubitor, al unui asemenea dar bine este a-I închina un cuvânt scurt, întorcând ca plată pentru lucruri mari un cuvânt mic.

Căci Tu cu adevărat ești, Stăpâne, Izvorul curat și veșnic al bunătății, Care cu dreptate Te-ai scârbit de noi, dar ne-ai miluit cu iubire de oameni, ne-ai urât și Te-ai împăcat, ai blestemat și ai binecuvântat, ne-ai izgonit din rai și iarăși ne-ai chemat, ne-ai dezbrăcat de frunzele smochinului, acoperământul cel fără de chip, și ne-ai îmbrăcat cu haină scumpă, ai deschis temnița și ai slobozit

pe cei zăvorâți, ne-ai stropit cu apă curată și pe cei întinați i-ai curățit! Adam nu se mai rușinează când e chemat de Tine (Fac. 3, 8-24), nici nu se mai ascunde în desișul cel din rai, împuns de conștiință, nici sabia cea de foc nu se mai rotește în jurul raiului făcând intrarea de netrecut celor ce se apropie, ci pentru noi, moștenitorii păcatului, toate le-a schimbat spre bucurie. Raiul și însuși cerul a ajuns umblat de om, iar zidirea cea pământească s-a împrietenit și unit cu cea mai presus de lume, de care odinioară s-a despărțit, și noi, oamenii, ne-am făcut împreună-glăsuitoari cu îngerii, rostind cu cucernicie aceeași cuvântare de Dumnezeu cu aceia.

Pentru acestea toate să cântăm lui Dumnezeu cântarea de bucurie, pe care gura povățuită de Duhul a strigat-o

[Sfântul Grigorie de Nyssa, Omilii la praznice împărătești, Ed. Sfântul Nectarie, Arad 2010, pp. 43-65.]

